

Oponentský posudek bakalářské práce Denisy Špinlerové *Vznik tlumočeného divadelního představení – muzikálu*

Jak plyne z titulu posuzované práce, Denisa Špinlerová si zvolila atraktivní téma z oblasti uměleckého tlumočení do českého znakového jazyka, navíc ve vazbě na představení velmi oblíbené, jímž je muzikál *Kdyby tisíc klarinetů* v pražském divadle Semafor. Je známo (v práci však o tom podrobnosti neuvádí), že se osobně účastnila sedmiměsíční přípravy tlumočené verze této inscenace a celý proces postupně mapovala, aby o něm mohla podat – v intencích zadání – autentickou zprávu.

Autorka si zjedнала dobrý přehled o základní odborné literatuře (resp. zdrojích) k tématu (včetně např. videonahrávek k příslušným produkcím) a nabyla, nakolik to můžu posoudit, komplexní představy o problematice uměleckého tlumočení do znakových jazyků (ať už jde o teorii či praxi), a to i v souvislosti s obecnějšími otázkami (uměleckého) překladu (Levý, Hrdlička aj.). O literaturu se autorka průběžně opírá, hojně cituje a odkazuje. Často se tak ovšem děje co do proporcí nepřiměřeně, málo vyváženě, bez vlastního uvedení do kontextu, a někdy dosti chaoticky. (Co se dále týče odborné literatury, je třeba upozornit také na občasné nekorektní uvádění zdrojů – srov. s. 14, 15, 52 aj., u knih se nikde neuvádějí příslušné strany).

Zmíněná chaotičnost se ovšem nevztahuje jen k práci s odbornou literaturou, ale k uvádění informací vůbec a strukturaci textu práce jako celku. Práce působí – tu více, tu méně – neuspořádaně, autorka se mnohdy opakovaně vrací k informacím (či k typům informací) již zmíněným a někdy uvádí informace z hlediska tématu irelevantní. (Srov. už úvodní pasáže 1. kapitoly na s. 11, které připomínají spíše studijní poznámky a namísto adekvátního uvedení do kontextu v nich nacházíme např. odstavce o komunitním tlumočení.) Poněkud bezradné je už rozdělení do kapitol (o tom dále), problém však spatřuji i v tom, že na sebe často informačně nenavazují ani subkapitoly nebo odstavce (srov. např. s. 13 a dále). Informace o uměleckém, resp. divadelním tlumočení u nás i ve světě – a také o typech tlumočení a též např. „dalších důležitých organizačních záležitostech“ (s. 31 n.) jsou bohaté; avšak rozsáhlé a málo spojené úseky textu by si zasloužily vhodnější uspořádání. Co do přehlednosti by prospěla formální strukturace do kratších úseků (třeba s podnázvy či pročíslováním).

Práce se skládá z pěti kapitol, tematicky však přechází jedna v druhou a ani názvy čtenáře v textu práce příliš jasně neorientují. První dvě kapitoly spíše uvádějí do kontextu vlastního zkoumání, další tři se víceméně soustřeďují na sledovanou inscenaci.

V úvodu 3. kapitoly *Muzikál* (o vhodnosti názvu pro celou tuto kapitolu lze diskutovat) se nejprve pojednává o specifčnosti tohoto divadelně-hudebního útvaru (na základě teorií I. Osolsobě), ale spíše jen obecně a bez zřetele k celku práce. Není brán ohled ani na inscenovaný muzikál *Kdyby tisíc klarinetů*, ani na jeho verzi s tlumočením do znakového jazyka, které vstupuje do „multimodální“ sémiotické struktury inscenace jako další specifická rovina. Práce má však cíl mnohem praktičtější.

Když autorka následně (v subkap. 3.1) zahajuje diskurs o konkrétním představení, jehož tlumočení v práci sleduje – hře *Kdyby tisíc klarinetů*, činí to dosti zběžně; kontext odbude několika řádky z Wikipedie a téma charakterizuje pouze větou, že se zbraně změní v hudební nástroje. Obejde se bez bližší charakteristiky děje, situací, postav a jejich vztahů, motivací apod. (Postavy jsou pak pouze vypočítány prostřednictvím jejich jmen – bez bližších charakteristik – a později se spíše jen formálně ukazuje, jak k nim byli přiřazeni jednotliví tlumočníci.) Je to škoda, neboť komplexnější ukotvení do příslušného příběhu, situací a charakterů by jistě dovolilo uchopit i tlumočnická specifika inscenace v konkrétnějších souvislostech a zároveň s ohledem na jevištní celek (nejen jako izolované příklady).

U práce tohoto typu bychom čekali, že se bude zabývat (v promyšleném výběru) úryvky ze scénáře, dialogy, texty písní či odkazovat na vybrané videoukázky. Nic z toho se bohužel neděje. Ocenit lze aspoň to, že autorka pracuje s fotografiemi (upravenými z videozáznamu představení). Nejsou sice příliš technicky kvalitní, ale mají jistou vypovídací hodnotu a ilustrují některé ze zmiňovaných problémů aspoň zhruba. Ideální by ovšem bylo, kdyby fotografie byly vpojeny do textu organičtěji (např. kdyby se nacházely přímo u pasáže, která má být ilustrována).

Ve zmíněné kapitole *Muzikál* autorka popisuje převážně logistické aspekty postupného vzniku tlumočeného představení, ustavení tlumočnického týmu a komunikaci se zadavatelem a divadlem, další části textu se vztahují k překladu scénáře a k problémovým místům jeho „přednesu“. Vše má spíše povahu technického popisu vnějších okolností; má-li tomu tak v této části být, pak nechápu, proč se zde objevuje digrese jiného charakteru (o zcizovacím efektu – s. 49, poslední odstavec). (Připomínám – vše spadá pod název *Muzikál*.)

Závěrečné dvě kapitoly, přinášející zřejmě největší množství konkrétních poznatků z přípravy inscenace, nesou názvy *Vybrané problémy při vzniku tlumočeného muzikálu Kdyby tisíc klarinetů* (4 kap., s. 50 n.) a *Zásady překladu a přednesu* (5. kap., s. 58 n.). Není mi sice – opět – mnohde jasná logika řazení těch či oněch pasáží (a příkladů) a ani názvy nepokládám za šťastné, dlužno ale říci, že obsah je zpracován víceméně v souladu se zadáním a oproti předchozím kapitolám kompaktněji a s mnoha solidně popsány příklady. Ve čtvrté kapitole autorka dělí problémy zachycené při přípravě představení na „logistické, technické“ (např. rozmístění tlumočnicků na jevišti či práce s osvětlením) a „translatologické“ (od řešení překladu samého názvu muzikálu přes jmenné znaky postav až po nalezení ekvivalentu výrazů důležitých v některých situacích – např. zvolání *peníze nebo život*). Kapitola pátá je pak – zdá se mi – pokračováním části o translatologických problémech – uvádí je však do širších souvislostí. Následuje závěrečné shrnutí a seznamy literatury.

Bohužel lze v práci nalézt četné jazykové, pravopisné, formulační a (obzvláště často) interpunkční nedostatky. Jde např. i o chyby v přičestí („je možné, aby tlumočnick i herec byly opačného pohlaví“, s. 42, „tlumočnice ... sólo doprovázeli rytmickými pohyby“, s. 56) i další nedopatření, např. „synchroně“ (s. 61), „tématika“ (s. 67 aj.). Občas se setkáváme s neobratnými či i defektními (neopravenými) formulacemi, např. „Tlumočnick má být rovně postavený, nehrbit se a hlavu má vztyčenou“ (s. 63), nebo dokonce „Na rozdíl od klepání nohou do rytmu nebo rytmické pohyby hlavou jsou vedlejší pohyby těla tlumočnicka“ (s. 64). Odborný styl občas narušují výrazy a formulace jako „nastartování procesu“ nebo „příprava na tlumočení divadelního představení dospěla do zdárného konce a přichází na řadu propagace“ (s. 33), „pozor ale na znaky příliš dole pod úrovní pasu“ (s. 60) či „specifika muzikálu byla pro tlumočnický opravdovým oříškem“ (s. 66). Práce prozrazuje spíše praktickou orientaci autorky, mnohá nedopatření však mohla být před odevzdáním redukována, kdyby byl text prošel pečlivější redakcí.

Otázky k obhajobě:

- a) Ráda bych se autorky zeptala, zda byla členkou tlumočnického týmu (příp. v jaké roli či funkci), jakou formou si činila poznámky, co vše zaznamenávala apod. a zda objevila v průběhu přípravy představení i něco, co do práce z nějakých důvodů nebylo zařazeno.
- b) Napadalo mě (mj.), zda by výstupem práce nemělo být také praktické – stručné, třeba bodové – shrnutí fází sledovaného procesu a spolu s tím i problémů, na jejichž řešení se v těchto fázích musí tlumočnick (či tým) v podobných situacích připravit. Nebo jde vždy o proces natolik jedinečný, že to není možné ani užitečné?

Závěrem: Práce kolegyně Denisy Špinlerové je snad v některých ohledech problematičká, avšak v základních aspektech vytyčený úkol splnila a doporučení k obhajobě si zaslouží.

Navrhovaná známka: dobře (podle výsledku obhajoby)

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
Ústav jazyků a komunikace neslyšících
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

V Praze 26. ledna 2021